

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 378.5

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.128971>

Ігор Колодій, кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки і соціального управління
Національного університету "Львівська політехніка"

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються актуальні питання впровадження у закладах вищої освіти України системи внутрішнього забезпечення якості як складової системи забезпечення якості вітчизняної освіти; розкрито мету, базові принципи, основні процедури та заходи щодо впровадження даної системи; представлено досвід роботи Національного університету "Львівська політехніка" щодо впровадження системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти; подано основні завдання та напрямки роботи відділу забезпечення функціонування системи управління якістю Львівської політехніки.

Ключові слова: *якість, якість освіти, система управління якістю, система внутрішнього забезпечення якості.*

Лім. 13.

Ihor Kolodiy, Ph. D. (Pedagogy), Associate Professor,
Professor of the Pedagogy and Social Management Department
Lviv Polytechnic National University

IMPLEMENTATION OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEM IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION

The article examines the actual questions of implementation of system of internal assurance of quality into the higher educational establishments of Ukraine as a component of the system of assurance of national education.

The quality of high education is a national priority, prerequisite for the national security of Ukraine, compliance with international norms and national legislation of citizens' rights to the education's realization. It is the indicator which shows the effectiveness of the functioning of national educational system.

The improvement of quality of Higher education is the central problem of its own reformation. Exactly, the quality of education determines the competitiveness of any national educational institution. It not only presents the results of graduates studying, but also shows causes of the result formation. It all depends on the purpose, essence, methodology, organization and technology of education.

The purposes of the system of internal assurance of quality are: satisfaction of educational service providers (entrants, students, postgraduates) and the employers' requirements and expectations; monitoring and evaluation of quality of educational process; timely detection of causes of deviations in actual qualitative indicators of internal and external standards; searching and realization the ways to eliminate these deviations.

We presented the experience of Lviv Polytechnic National University work in field of implementing the system of internal assurance of quality education; basic principles, basic procedures and measures of the realization of this system are described.

The university system of internal educational activity and assurance of quality of higher education consists of provision of educational activity and the quality of higher education process. This process is a set of two subsystems: subsystem of evaluation of quality of educational activity by generalized criteria, which are determined on the basis of aggregate of average quantitative indicators; subsystem of monitoring and managing processes and procedures of assurance of quality of education.

The article also examines the main tasks and directions of the department of ensuring the functioning of the Lviv Polytechnic National University quality management system work.

Keywords: *a quality, a quality of education, quality management system, a system of internal quality assurance.*

Постановка проблеми. Проблема забезпечення й підвищення якості вищої освіти посідає одне з центральних місць в освітніх реформах нашої держави, виступаючи одночасно метою їх проведення й найважливішим критерієм успіху вживаних заходів. Дія ринкових механізмів,

зростання конкуренції на ринку освітніх і науково-дослідних послуг на даний момент вимагає від закладів вищої освіти поліпшення якості роботи, посилення їх відповідальності як за власну діяльність, так і за випускників.

Актуальність дослідження. Якісна освіта є національним пріоритетом і передумовою

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

національної безпеки країни, дотримання міжнародних норм і національного законодавства щодо реалізації прав громадян на здобуття освіти. Якість освіти сьогодні є тим показником, за яким визначається ефективність функціонування освітньої системи України.

В Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [3].

У свою чергу нова редакція Закону України “Про освіту” (2017 р.) закріплює це положення стверджуючи, що освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об’єднаного спільними цінностями і культурою, та держави [1, 1].

У статті 1 Закону України “Про вищу освіту” зазначено, що якість вищої освіти – це рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [2, 1].

Якість освітньої діяльності – рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

Більшість сучасних вітчизняних і закордонних науковців та практиків, які працюють у галузі освіти, вважають центральною проблемою реформування освіти саме підвищення її якості. Для фахівців системи вищої освіти сьогодні головним є усвідомлення цієї проблеми, розуміння того, що таке якість вищої освіти, чим вона визначається та від чого залежить, які зовнішні і внутрішні чинники на неї впливають та як її можна підвищити. Без сумніву, саме якість освіти в сучасних умовах визначає

конкурентоспроможність будь-якого вітчизняного закладу освіти.

Формулювання мети та завдань статті. Метою статті є розгляд сучасних проблем підвищення якості підготовки фахівців у вищій школі та впровадження системи внутрішнього забезпечення якості у закладах вищої освіти України на прикладі досвіду Національного університету “Львівська політехніка”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі якості вищої освіти в Україні присвячено чимало наукових праць. Так, проблемам управління якістю педагогічної діяльності в сучасних ринкових умовах присвячено роботи В.І. Бондаря, І.Є. Булах, Г.А. Дмитренко, Г.В. Єльнікової, Л.М. Калініної, Т.О. Лукіної, В.І. Маслової, В.В. Олійника, В.С. Пікельної, С.О. Сисоєвої, Т.М. Сорочан; управління якістю освіти – Н.В. Житник, Л.Л. Сушенцевої; розвитку системи забезпечення якості вищої освіти в Україні – С. М. Домбровського, І. Калашнікової, В.В. Ковтунця, В.І. Лугового, В.М. Захарченко, Ю.М. Рашкевича, Ж.В. Таланової; оцінювання і стимулювання – Ю.К. Бабанського, Є.С. Березняка, Ю.А. Конаржевського, М.Л. Портнова, Ф.І. Пузирьова, І.П. Підласого, П.В. Худоминського; розвитку конкурентоспроможних закладів освіти в умовах ринку – Л.І. Даниленко, Є.М. Павлютенкова, М.І. Портера та ін.

В останні роки велика кількість публікацій зосереджується на питаннях щодо приведення діючої системи вищої освіти України у відповідність до формальних вимог та критеріїв, які обумовлені вимогами Болонського процесу. В той же час є дослідження, в яких висвітлюються сумніви щодо реальності підвищення якості вітчизняної системи освіти у такому форматі. “Сподіватися системно оздоровити вищу освіту, поставити її на цивілізовані рейки та інтегрувати в європейський простір вищої освіти в соціально хворому суспільстві наївно, утопічно” [11, 25]. І це вірно, якщо зрозуміти, що соціальний інститут освіти функціонує не ізольовано, а є складовою частиною українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Освіта, як і будь-який процес або результат діяльності людини, має визначену якість. На нашу думку, якість освіти – це комплекс характеристик компетентностей і професійної свідомості, що відбивають здатність фахівця здійснювати професійну діяльність відповідно до вимог сучасного етапу розвитку економіки, на визначеному рівні ефективності та професійного успіху, із розумінням соціальної відповідальності за результати професійної діяльності.

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Якість освіти характеризує не тільки результат освітньої діяльності – набуті компетентності фахівця – випускника закладу вищої освіти, а й фактори формування цього результату, що залежить від мети освіти, її змісту, методології, організації та технології. Педагогам необхідно на ці характеристики свідомо впливати, а отже, керувати. Чим точніше побудована оцінка та повніше враховуються характеристики, тим більш успішним може бути управління якістю освіти.

У свою чергу, управління залежить від його методології й організації, що характеризують цілі та методи їхнього досягнення, функції, повноваження та відповідальність за якість освіти.

І не випадково Закон України “Про вищу освіту” вимагає впровадження новітньої системи забезпечення якості вищої освіти на зразок тих систем, які існують у провідних країнах світу.

Сьогодні у світі існує міжнародний досвід управління якістю, що представлений системою тотального (загального) управління якістю TQM. (Total Quality Management). Філософія TQM відображає основні принципи, що лежать в основі концепцій, розроблених EFQM для моделі ділової досконалості [13].

Досвід використання TQM показує, що кожен працівник закладу вищої освіти повинен брати участь у досягненні високої якості навчання; кожна кафедра, факультет, інститут повинні мати своїх “замовників” і “постачальників”, забезпечувати їх широким спектром освітніх послуг.

Система управління якістю не може бути ефективною тільки за рахунок окремих педагогів-ентузіастів чи структурних підрозділів; усі викладачі, кафедри та інші підрозділи закладу вищої освіти повинні виконувати свою щоденну роботу системно, згідно зі стандартним процесом з постійним його удосконаленням. Колективна наукова організація роботи дасть змогу найбільш ефективно використовувати творчі можливості кожного з учасників освітнього процесу.

Традиційні педагогічні технології реалізації TQM покладають на викладачів та персонал забезпечення освітнього процесу (допоміжний персонал) велике навантаження щодо контролю та оцінки якості знань фахівців. Тут дослідникам необхідні не тільки значний набір необхідних показників чи можливостей комп’ютерної підтримки процедури оцінки показників якості, але й наявність серйозної професійної підготовки та особистісних якостей.

Згідно статті 16 Закону України “Про вищу освіту” система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із: системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності

та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості); системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищого навчального закладу та якості вищої освіти; системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти [2].

Така система неможлива без сучасної, комплексної системи забезпечення якості вищої освіти в цілому, так і всіх її складових окремо.

Сьогодні у Національному університеті “Львівська політехніка” існує сучасна система внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (надалі – СВЗЯ).

Метою СВЗЯ Університету є: забезпечення вимог та очікувань здобувачів освітніх послуг Університету (абітурієнтів, студентів, аспірантів), а також працевлаштувачів та органів державної влади й управління; моніторинг та оцінювання якості освітнього процесу на всіх етапах його реалізації; своєчасне виявлення причин виникнення відхилень фактичних якісних показників від внутрішніх і зовнішніх нормативів, а також пошук та реалізація шляхів їхнього усунення через здійснення коригувальних дій.

Забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти в Університеті базується на таких концептуальних засадах (принципах), як: відповідальність Університету та його працівників за якість освітньої діяльності та вищої освіти; автономія Університету; системність у забезпеченні якості освітньої діяльності та вищої освіти; відповідність європейським та національним стандартам забезпечення якості вищої освіти, а також професійним стандартам; фундаментальність освітньої діяльності; мобільність учасників освітнього процесу; прозорість, доступність та відкритість інформації; інноваційність освітньої діяльності; постійне удосконалення СВЗЯ; постійний моніторинг та вдосконалення якості освітніх послуг; залучення здобувачів освітніх послуг, працевлаштувачів та інших зацікавлених сторін до підвищення якості освітніх послуг та СВЗЯ.

СВЗЯ передбачає здійснення таких процедур і заходів: визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти; здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; систематичне оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, результативності роботи науково-педагогічних і педагогічних працівників та кафедр Університету, регулярне оприлюднення цих оцінювань на офіційному веб-сайті Університету, на інформаційних стендах та

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

іншими способами; забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; наявність необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою; наявність інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом; забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; використання ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників Університету і здобувачів вищої освіти; участь Університету в національних та міжнародних рейтингових дослідженнях вищих навчальних закладів; здійснення інших процедур і заходів [2, 2].

СВЗЯ складається із процесу забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, який представляє собою сукупність двох підсистем: підсистему оцінювання якості освітньої діяльності та вищої освіти за узагальненими критеріями, які визначаються на підставі сукупності середньозважених кількісних показників; підсистему моніторингу та управління процесами та процедурами забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти.

Внутрішні організаційні процедури та процеси СВЗЯ базуються на "Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти" Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти і включають: формування освітніх програм та навчальних планів, їх моніторинг та періодичний перегляд; студентоцентроване навчання; формування контингенту студентів, оцінювання, визнання результатів навчання та атестація студентів; кадрове забезпечення освітньої діяльності; навчальні та інформаційні ресурси; інформаційний менеджмент; публічність діяльності Університету.

У наш час особливого значення набула система моніторингу і контролю якості навчального процесу та підготовки фахівців, яка охоплює: оцінювання знань та визначення рейтингу студентів у кредитно-модульній системі організації навчального процесу; оцінювання залишкових знань студентів з навчальних дисциплін; оцінювання практичної підготовки студентів; контроль на всіх рівнях поряд з контролем керівництвом; врахування вимог та очікувань основних користувачів освітніх послуг Університету – студентів, абітурієнтів, роботодавців та держави; своєчасне виявлення недоліків у навчально-виховному процесі та причини їх виникнення та ін.

Відповідальним за організацію моніторингу якості навчального процесу та підготовки фахівців є: на рівні Університету – ректор, проректори з науково-педагогічної роботи, на рівні навчально-наукових інститутів – директори ННІ, декани базової та повної вищої освіти; на рівні кафедр – завідувачі кафедр, науково-педагогічні працівники [5, 278].

Важливим структурним підрозділом, який покликаний реалізовувати політику Університету щодо забезпечення якості освітніх послуг та впровадження системи управління якістю є відділ забезпечення функціонування системи управління якістю Львівської політехніки.

Сьогодні основними завданнями відділу є: розроблення пропозицій, проектів документів для ректора та Вченої ради щодо удосконалення нормативно-правової бази організації освітнього процесу та системи управління якістю Університету; участь у розробленні та удосконаленні методик: рейтингування кафедр Університету; рейтингового оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників Університету; моніторингу якості підготовки фахівців Університету; збір, аналіз і узагальнення інформації про якість освітніх послуг в Університеті; проведення перевірок організації освітнього процесу та стану справ у структурних підрозділах Університету (за окремим наказом ректора чи розпорядження першого проректора Університету); аналіз результатів і підсумків навчання студентів та роботи Державних екзаменаційних комісій; перевірка роботи кафедр та деканатів; аналіз результатів рейтингового оцінювання роботи науково-педагогічних працівників університету; планування та реєстрація методичних видань Університету та видача сертифікатів якості; організація проведення контролю залишкових знань студентів; організація робіт із визначення рейтингів кафедр університету; організація роботи щодо проведення I-го та II-го турів Всеукраїнських студентських олімпіад та конкурсів кваліфікаційних робіт, збір і оброблення звітів про результати їх проведення тощо.

Сьогодні в Університеті працює низка робочих груп щодо вдосконалення системи внутрішнього забезпечення якості Університету, зокрема, щодо: удосконалення нормативно-правової бази організації освітнього процесу; впровадження нової системи оцінювання залишкових знань студентів; сертифікації системи управління якістю вищої освіти, освітньої та наукової діяльності Університету та ін.

Висновки. Таким чином, систему внутрішнього

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

забезпечення якості освіти не можна ввести одночасно. У закладах вищої освіти вона формується послідовно, поетапно, відповідно до програми її становлення та розвитку.

У Львівській політехніці сьогодні існує сучасна, ефективна СВЗЯ, що дозволяє готувати конкурентоспроможних фахівців з різних галузей професійної освіти.

Перспективи подальших досліджень. Окреслена тематика може мати розвиток у напрямі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду країн, що перебувають на етапі реформування управлінської структури освітньою галуззю та приведення системи вищої освіти до загальноєвропейських стандартів якості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про освіту” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст.380.

2. Закон України “Про вищу освіту” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст. 2004.

3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>

4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

5. Збірник нормативних документів Національного університету “Львівська політехніка” / За ред. професора Ю.Я. Бобала. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 772 с.

6. Альохіна Г.М. Якість освіти у контексті сучасних трансформацій вищої освіти / Г.М.Альохіна // Вища освіта України. – 2014. – №3 (дод.1): Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу: тематичний вип. – К., 2014. – С. 124–127.

7. Домбровський С.М. Інноваційні державні механізми формування якісної системи освіти в Україні /С.М.Домбровський // Вища освіта України. – 2013. – №3 (дод.2): Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу: тематичний вип. – К., 2013. – С. 10–14.

8. Ковтунець В.В. Забезпечення доступу до вищої освіти у відповідності з Конституцією України та міжнародними зобов’язаннями держави / В.В.Ковтунець // Вища освіта України. – 2014. – № 3 (дод.1): Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу: тематичний вип. – К., 2014. – С. 42–44.

9. Луговий В.І. Якість вищої освіти в Україні: проблеми забезпечення та визнання / В.І.Луговий, Ж.В.Таланова // Вища освіта

України. – 2013. – № 3 (дод.2): Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу: тематичний вип. – К., 2013. – С. 6–10.

10. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / Укладачі: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. – Київ: ДП “НВЦ “Пріоритети”, 2015. – 84 с.

11. Рябченко В. Проблема якості вітчизняної вищої освіти в контексті освітянських реформ: ретроспектива і сучасність з позицій світоглядно-компетентісного підходу / В.Рябченко // Вища освіта України. – 2015. – №1, С. 12–27.

12. Управління якістю освіти: досвід та інновації: колективна монографія/ під заг. ред. Л.Л. Сушенцевої, Н.В. Житник. – Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2014. – 462 с.

13. European Teachers Towards the Knowledge Society [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.itd.cnr.it/tdmagazine/PDFLIBRI/European.pdf>.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy Pro osvitu (Verkhovna Rada Ukrainy; Zakon vid 05.09.2017 № 2145–VIII) [Law of Ukraine on Education (Verkhovna Rada of Ukraine; The law of 05.09.2017 № 2145–VIII)]. [Electronic resource]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145–19> [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy “Pro vyshchu osvitu”. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 37–38, 2004 p. [Law of Ukraine “On Higher Education”] on 01.07.2014, № 1556-VII. Available at: zakon.rada.gov.ua. [in Ukrainian].

3. Natsionalna doktryna rozvytku osvity v Ukraini (2004). [National Doctrine of Education Development]. [Electronic resource]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> Kyiv, Ukraine: Parliament, pp. 279–294. [in Ukrainian].

4. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku [National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021]. [Electronic resource]. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. (Approved by Decree of the President of Ukraine on 25.06.2013, № 344/2013. [in Ukrainian].

5. Zbirnyk normatyvnykh dokumentiv Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika” (2012). [Collection of normative documents of Lviv Polytechnic National University]. Lviv, Ukraine: Lviv Polytechnic Publishing House. [in Ukrainian].

**ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

6. Alokina, H. M. (2014). *Yakist osvity u konteksti suchasnykh transformatsii vyshchoi osvity* [Quality of education in the context of modern transformations in higher education]. Higher Education of Ukraine, European Integration of Ukrainian Higher Education in the Context of the Bologna Process, Kyiv, pp. 124–127. [in Ukrainian].

7. Dombrovskiy, S. M. (2013). *Innovatsiini derzhavni mekhanizmy formuvannia yakisnoi systemy osvity v Ukraini* [Innovative state mechanisms for the formation of high-quality education system in Ukraine]. Higher Education of Ukraine, European Integration of Ukrainian Higher Education in the Context of the Bologna Process, Kyiv, pp. 10–14. [in Ukrainian].

8. Kovtunets, V. V. (2014). *Zabezpechennia dostupu do vyshchoi osvity u vidpovidnosti z Konstytutsiieiu Ukrainy ta mizhnarodnymy zoboviazanniamy derzhavy* [Providing access to higher education in accordance with the Constitution of Ukraine and international obligations of the state]. Higher Education of Ukraine, European Integration of Ukrainian Higher Education in the Context of the Bologna Process, Kyiv, pp. 42–44. [in Ukrainian].

9. Luhovyi, V. I., & Talanova, Zh. V. (2013). *Yakist vyshchoi osvity v Ukraini: problemy zabezpechennia ta vyznannia* [Quality of higher education in Ukraine: providing and recognition problems]. Higher

Education of Ukraine, European Integration of Ukrainian Higher Education in the Context of the Bologna Process, Kyiv, pp. 6–10. [in Ukrainian].

10. Kalashnikova, S. & Luhovyi, V. (Eds.). (2015). *Rozvytok systemy zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v Ukraini: informatsiino-analitychnyi ohliad* [The development of quality assurance system for higher education in Ukraine: information and analytical review]. Kyiv, Ukraine: Priorityety. [in Ukrainian].

11. Riabchenko, V. (2015). *Problema yakosti vitchyznianoï vyshchoi osvity v konteksti osvitiivskyykh reform: retrospektyva i suchasnist z pozytsii svitohliadno-kompetentisnoho pidkhodu* [The problem of the quality of domestic higher education in the context of educational reforms: retrospective and modernity from the point of view of the outlook and competency approach]. Higher Education of Ukraine, no.1, pp. 12–27. [in Ukrainian].

12. Sushentsevoi, L.L. & Zhytnyk, N.V. (Ed.). (2014). *Upravlinnia yakisti osvity: dosvid ta innovatsii* [Education quality management: experience and innovation]. Monograf, Dnipropetrovsk: IMA – pres, 462 p. [in Ukrainian].

13. European Teachers Towards the Knowledge Society [Electronic resource]. Available at: http://www.itd.cnr.it/tdmagazine/PDFLIBRI/Europe_an.pdf [in English].

Стаття надійшла до редакції 26.02.2018

“І чим більше я розмірковую, тим більше дві речі сповнюють мою душу новим подивом і наростаючою побожністю: зоряне небо наді мною та моральний закон у мені”.

Іммануїл Кант
німецький філософ

“Ученість – це солодкий плід гіркокого кореня”.

Ісократ
давньогрецький філософ, логограф і риторик

“Життя ставить цілі науці; наука висвітлює шлях життя”.

Невідомий автор

